

LUNDS
UNIVERSITET

Kristen framför allt

- om gudsförtröstan och integration i en romsk pingstförsamling.

Jenny Strindlöf

SANK01 2013

Handledare: Ulf Johansson Dahre

Avdelningen för socialantropologi, Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Abstract

Det här är en socialantropologisk kandidatuppsats i vilken jag undersöker romers förhållande till Pingstkyrkan. Bakgrunden i tider av majoritetssamhällets förtryck och diskriminering mot den romska gruppen har satt spår av misstänksamhet gentemot myndigheter och institutioner. Jag har i denna studie intresserat mig för vad det är som gör att Pingstkyrkan, ett idag väletablerat trossamfund i det svenska samhället, lyckats bli en stor del av många romers vardagsliv. Vidare har jag sökt svar på vad det pingstkyrkliga engagemanget haft för följder för de romer som anslutit sig. Ett fältarbete bestående av deltagande observation, samtal och djupintervjuer har genomförts i en romsk pingstförsamling i Malmö och möjliggjort en form av analys. I denna beskrivs det pingstkyrkliga engagemanget som något som kan fungera som ett verktyg för integration på individnivå.

Nyckelord: Pingstkyrkan, pingströrelsen, romer, socialantropologi, identitet, Gud, integration.

Innehållsförteckning

1. Inledning och frågeställning	4
2. Teori och tidigare forskning	5
3. Metod	
Kyrkan som fält.....	7
Tankar kring begränsningar och etiska överväganden	8
4. Bakgrund	
Pingströrelsens utveckling.....	10
Romer i Sverige och Europa.....	11
Romer och pingströrelsen.....	13
5. Kyrkans betydelse	
Söndag i Guds hus – observationer från en gudstjänst.....	16
”Från bad boy till ängel” - en förvandling.....	17
Vi kristna och de andra – om gemenskap och identifikation.....	18
Behovet av mindre grupper.....	21
Vikten av att få ett förtroendet.....	22
Kris.....	23
Gud framför allt.....	23
Inställning och integration i praktiken.....	25
6. Slutsats och diskussion	30
Ett par slutord.....	32
7. Källförteckning	34

1. Inledning och frågeställning

Nyligen firades romernas 500-åriga historia i Sverige. Ungefär samtidigt firade den svenska pingströrelsen sitt 100-årsjubileum. Att pingströrelsen anammats och blivit en betydande del av många romers liv är det kanske inte så många som känner till. I ett pressmeddelande uppmanade EU-kommissionen nyligen sina medlemsländer att satsa på ekonomisk och social integrering av Europas romer. Samtliga medlemsländer har i sina strategier för integrering uppgett att det finns ett behov av att ”minska klyftan” mellan den romska och den icke-romska befolkningen (Europeiska kommissionen 2012). I Sverige, liksom i andra länder i Europa, har det visat sig att romer lever på samhällets marginaler och att de socioekonomiskt befinner sig längst ner i det samhälleliga skiktet. År av förföljelse och politisk liksom social diskriminering har präglat livet för den romska gruppen. Tider av motarbetande av staten och det omgivande samhället föreslås på sina håll ha lett till en djupt rotad misstro mot myndigheter och institutioner (se t.ex. SOU 2010:55:534). Även Svenska kyrkan har varit en del av förtrycket mot Sveriges romer (Svenska kyrkan 2013:8). Det jag finner intressant är att Pingstkyrkan, idag något av en svensk institution, lyckats bli en självklar del av många romers liv. Hur uppstod romernas starka relation till Pingstkyrkan, och vad är det som håller den vid liv? Det var utifrån detta intresse mitt fältarbete påbörjades. Således bottnade skrivandets motivation inledningsvis i en nyfikenhet av att förstå nämnd relations uppkomst och ursprung, samt hur relationen bibehålls och utvecklas. I takt med samtal och observationer så utvecklades dock också min frågeställning. Det som från början var fokuserat kring själva relationen, utvecklades under resans gång till att mer specifikt handla om möjliga följder av denna. Kan kyrkan fungera som ett verktyg för integrering in i det svenska samhället? Hur påverkar medlemskapet i Pingstkyrkan den romska individens liv och inställning? Jag kommer senare att föreslå att en form av integrering på individplan sker i samband med att engagemanget i Pingstkyrkan utvecklas.

2. Teori och tidigare forskning

För att på ett adekvat sätt kunna analysera romers situation i nutida varierande sammanhang uppfattar jag det som viktigt att förstå bakomliggande historik av diskriminering och utanförskap, något som på många sätt tycks närvarande än idag. Norma Montesino Parra har i sin bok ”Zigenarfrågan. Intervention och romantik” beskrivit hur forskningen kring romer sett ut genom tiderna i både Europa och Sverige. I avsnittet om romers bakgrund och historia kommer jag att referera till bl.a. Montesino Parras material. Även offentliga utredningar och rapporter om romers situation i Sverige har gjorts, och det har då fokuserats på områden som skola, arbete, bostadssituation och utanförskap. Helhetligt uttrycker den forskning som finns att det föreligger ett behov av att till det bättre förändra och främja romers sociala och socioekonomiska situation i Sverige, samt att det krävs ökad kunskap och förståelse från majoritetssamhället.

Mitt eget intresse ligger dock i att beskriva ett romskt sammanhang ur ett perspektiv som fokuserar på annat än historia och diskriminering. Jag kommer i min uppsats att visa hur Pingstkyrkan idag representerar ett för många romer vardagligt och socialt avgörande sammanhang, ett sammanhang inom vilket mycket forskning fortfarande saknas. David Thurfjell är en av de få insatta. Thurfjell forskar inom religionsvetenskap och ett av hans stora huvudområden har varit just romer inom pingstväckelsen, samt vilken roll pingstväckelsen spelat i den specifika kontext han studerat. Rörande pentekostal kristendom bland romer har Thurfjell givit ut fyra artiklar, en monografi (2013) samt en redigerad antologi. Forskningsmetoden har främst uttryckt sig kvalitativt genom fältarbete med intervjuer och deltagande observation. Thurfjell har speciellt intresserat sig för emotionella riters betydelse i det sammanhang han studerat, och har i sin forskning utgått främst från Kaale-romer (finska romer) inom pingströrelsen (Södertörns högskola 2013). Min uppfattning är att större delen av den forskning och det utrymme i svensk media som romer ges tillägnas just svenska eller finska romer. De romer som beskrivs i min studie tillhör främst gruppen Lovara och mina huvudinformeranter, liksom många med dem, kom till Sverige på 70/80-talet från bl.a. Slovakien.

Göran Johansson, docent i socialantropologi vid Stockholms universitet och forskare vid Ersta Sköndal högskola AB, har i en forskningsrapport från 2007 beskrivit svensk missbrukarvård med exemplet romer. Ur rapporten (Johansson 2007) framgår att religionen, det kyrkliga engagemanget och tillhörigheten, för många individer fyller en social funktion som sträcker sig utanför det uttalat religiösa och påverkar individens liv och sociala ställning även utanför kyrkan. Johanssons

forskning har fungerat som underlag för jämförelser och komplement i delar av min analys.

Analysen i mitt arbete baseras främst på eget empiriskt material. Jag upplever att det föreligger ett behov av mer kunskap om romska sammanhang ur perspektiv som Thurfjells och Johanssons, sammanhang i vilka romer porträtteras och identifieras inte bara som romer med romska perspektiv utan också som romer med vidare identifikationsmöjligheter, i det här fallet ur religiösa och dagsaktuella perspektiv. Just det religiösa perspektivet verkar vara ett betydande inslag i hur många romer identifierar sig idag, och jag kommer senare att presentera en bild av vad denna typ av identifikation tillsammans med ett kyrkligt engagemang kan ha för inverkan på individens liv och inställning i samhället.

3. Metod

Kyrkan som fält

Större delen av studien är baserad på fältarbete. Genom deltagande observation har jag fått en inblick i hur det vardagliga livet ser ut i en romsk pingstförsamling i Europaporten, Malmö. Bredvid observationer har jag med hjälp av djupintervjuer fått en större förståelse för hur individers relation till Pingstkyrkan kan se ut. Flertalet söndagar har tillbringats på gudstjänster i församlingen och ett antal onsdagskvällar har jag även deltagit på bönenämöten i samma hus. Dessa tillfällen har givit mig stora möjligheter att observera rutiner, beteenden och stämningar och det har också öppnat upp för naturliga samtal med de deltagande människorna.

Bortsett från ovan nämnda kyrkligt relaterade observationstillfällen bygger det material jag samlat in i huvudsak på information från två informanter i den romska pingstförsamlingen, samt kortare samtal även med andra mötesdeltagare. För att bibehålla en form av anonymitet och samtidigt låta läsaren få en tydlig och lättöverskådlig bild av vem som sagt vad så kommer jag härnäst att referera till mina två huvudinformanter som ”Gabriel” och ”Niko”, namn vilka alltså inte är deras riktiga. Övriga informanter dyker inte upp i texten mer än någon enstaka gång var och jag har därför inte sett det som nödvändigt att koda deras namn, utan nöjt mig med att beskriva dem och det sammanhang jag mött dem i på det stället i texten där de förekommer.

Gabriel, den man jag betraktar som min främsta huvudinformant, fick jag kontakt med via mitt första möte med den romska pingstförsamlingen en dag år 2012. Det var efter att ha deltagit på en gudstjänst och delgivit en av deltagarna mitt syfte som student som vi först introducerades för varandra. Sedermera skulle Gabriel visa sig vara en frontfigur i den romska församlingen. Under min tid i och bredvid fältet har han generöst delat med sig av sin berättelse, svarat på frågor samt introducerat mig för personer jag förmodligen annars aldrig träffat. Vid ett tillfälle spelade jag med hjälp av en diktafon in en djupintervju i hans hem. Jag utgick från strukturerade frågor som jag tidigare förberett, men lät samtalet runtomkring löpa fritt.

Genom Gabriel blev jag presenterad för Niko, som också han varit generös med både tid och personliga berättelser. Med hjälp av diktafon har jag vid två separata tillfällen spelat in djupintervjuer även med Niko. Den första skedde ute på ett café och den andra ägde rum i Nikos hem.

Då det finns en tradition bland medlemmar ur den romska församlingen att samla in pengar för att varje lördag dela ut mackor, fikabröd och dricka till hemlösa och missbrukare på olika platser i Malmö följde jag vid ett tillfälle med och deltog i detta lördagsprojekt. Utöver deltagande observation och samtal inom den romska pingstförsamlingen har jag även, vid ett tillfälle, träffat en pastor tillika föreståndare för ”moderförsamlingen” för att höra hans syn på samarbetet med den romska församlingen. I övrigt kan nämnas att jag innan påbörjat fältarbete i Pingstkyrkan spenderade ett par eftermiddagar på Romska Kulturcentret i Malmö där jag fick möjlighet att samtala med verksamma företrädare.

Tankar kring begränsningar och etiska överväganden

Under resans gång har jag vid flertalet tillfällen granskat min egen analys av den data jag samlat in. Jag har själv en bakgrund i Pingstkyrkan och kan därför omöjligt förhålla mig helt och hållet objektivt till den mängd intryck och material jag tagit del av. I det stora hela har jag dock upplevt min egen pingstkyrkliga bakgrund som något positivt för studien. Det var från början via mina egna erfarenheter av Pingstkyrkan som intresset för romerna och deras relation till kyrkan väcktes, och jag misstänker att min bakgrund kan ha underlättat fältets tillgänglighet. Kyrkans möten är öppna för allmänheten och mina informanter har hela tiden varit på det klara med att det är en uppsats jag är där för att skriva, men det har ändå känts avväpnande de gånger jag nämnt min egen bakgrund i kyrkan. I egenskap av insider har jag också redan från början känt till en del av fältets koder och normer. Jag har genom min egen förkunskap haft en fördel då jag försökt urskilja det som eventuellt utmärker sig inom den romska församlingen i förhållande till vad som är gemensamt för både den svenskspråkiga och den romska gruppen i Pingstkyrkan.

Att det var länge sedan jag själv deltog på söndagsmötena är även det något jag betraktar som fördelaktigt. För samtidigt som jag kände igen mig i det mesta var det också en märklig nyupptäckt. Jag kom på mig själv med att reagera på och uppmärksamma de bitar jag som barn tog för givna. Det var en underlig, men trots allt givande känsla att känna sig som en insider och outsider på en och samma gång. Det som skulle kunna ses som en nackdel i min bakgrund i kyrkan är att jag eventuellt inte skulle kunna se de mönster och bitar som en utomstående skulle uppfatta som märkliga, att jag skulle vara för ”hemma”. Som sagt har jag dock aldrig upplevt detta som ett problem med tanke på hur långesedan det var jag överhuvudtaget deltog på ett möte i kyrkan.

Vid ett tillfälle då församlingen gick i förbön för mig kunde jag inte låta bli att delvis känna mig som något av en ulv i fårakläder inför deltagarna på gudstjänsten. Jag ville undvika att sända ut

signaler om att jag återkom till mötena för att, så att säga, hitta tillbaka till Gud. Att under ena minuten ta emot engagerade och djupt troende människors intensiva bön och handpåläggning, för att en stund senare anteckna det hela med den grad av saklighet jag förmådde, kunde kännas märkligt och närapå smaklöst.

Jag kan uppleva det som delvis problematiskt att min information huvudsakligen utgår från djupgående samtal med två personer, vilka båda är män. Hade jag gjort om studien så hade jag gärna talat mer djupgående med fler personer ur församlingen, och då även kvinnor.

Något som varit svårt med den analytiska delen av uppsatsen är att jag inte har något riktigt underlag för att kunna uttala mig om skillnader mellan romer inom Pingstkyrkan och romer utanför Pingstkyrkan. Eftersom att mitt fältarbete nästintill enbart kretsat kring romerna i en specifik kyrka så finns det t.ex. givna svårigheter med att uttala sig om hur en sak som värderingar skiljer sig mellan individer ur pingstförsamlingen respektive individer utanför pingstförsamlingen.

Den paradoxala känsla som uppstått i mitt huvud i takt med att jag slutfört min studie är att ju mer jag läst och ju fler jag talat med, ju mindre känner jag att jag vet. Desto mer tid och engagemang jag ägnat detta ämne, desto fler sidor av saken ser jag, och ständigt har jag haft känslan av otillräcklighet rivandes i handen när jag skriver. Jag kan inte täcka in allt. Kanske har jag både missat och feltolkat saker som sagts. Det faktum att jag tar mig friheten att tolka och beskriva någon annans verklighet har lagt grunden till åtskilliga tankar om rätt och fel. Det här är dock mitt ärliga försök att beskriva en liten del av en komplex värld och jag tror och hoppas att min text kan belysa något ur ett nytt perspektiv.

4. Bakgrund

Pingströrelsens bakgrund och utveckling

Det som kom att betyda starten för den internationella pingstväckelsen ska ha varit ett bönegruppsmöte i Los Angeles, USA år 1906. Det sägs vara då ”anden föll”. Att anden föll över de församlade innebar att samtliga, en efter en, började lovprisa Gud med högljutt tungotal (Alvarsson 2007:11-12). Tungotal (eller tungomål som det också kallas) påträffas första gången i Bibeln (Apostlagärningarna 2:4) på pingstdagen då lärjungarna väntar på att bli uppfyllda av helige ande, så som Jesus lovat dem. Efter att något som liknar en eld slagit ned över lärjungarna börjar de att tala på ett för dem främmande språk. Pingstkyrkans betoning och syn på den helige anden är än idag något som kännetecknar rörelsen.

När pingströrelsen i början av 1900-talet nådde Stockholm var det i en tid då den svenska huvudstaden präglades av en rasande snabb befolkningstillväxt. De flesta invånarna var själva inte ifrån staden, utan hade tvingats flytta dit från landet på grund av den rådande industrialiseringen. En stor del av befolkningen kände sig hemlös och otrygg i den nya stadsmiljön och saknade det sociala nätverk och den trygghet de tidigare haft i sina respektive byar ute på landet. Frikyrkorna, och däribland Pingstkyrkan, kunde fungera som ett hem och en trygghet för de nyinflyttade. Dit kunde de komma och bli erkända och bekräftade. De som gick i bräsch för pingströrelsens framväxt i Sverige var i huvudsak arbetare (Alvarsson 2007:33-35), och de som sedan rekryterades och gjorde pingströrelsen till ett framgångsrikt fenomen på 20-talet var i huvudsak den fattiga delen av Sveriges befolkning (Nyberg Oskarsson 2007:47).

År 1912 hade Malmö en egen Pingstförsamling (Stävare 2007:113). På 90-talet gick två församlingar ihop till en, för att några år senare köpa Europaporten, en anläggning i vilken flertalet församlingsverksamheter numera ryms. Här har större delen av mitt fältarbete ägt rum.

I samband med att pingströrelsen växte och blev större utsattes den också för polisiär granskning och skrivelser i media. Församlingar och medlemmar ur dessa anklagades för att syssla bl.a. med seanser och brottslig verksamhet och rörelsen betraktades vanligen som en sekt. Svenska kyrkan och äldre kristna samfund var inte heller de positiva till Pingstkyrkans framväxt och i en broschyr vid namn ”Vår tids s.k. pingströrelse” anklagades rörelsen både för att åstadkomma påtagliga, obotliga skador och för att vara ett satans verk. Ifrågasättandet utifrån gjorde att samhörigheten inom pingstkyrkan växte samtidigt som klyftan mellan pingstvännerna och den yttre världen i

många fall fördjupades (Nyberg Oskarsson 2007:60-62).

Mission har alltid utgjort en betydande del av Pingstkyrkans kärna. För att vinna ”själars frälsning” anordnades väckelsemöten, samtidigt som medlemmar på individnivå fungerade som missionärer genom att ta på sig uppgiften att sprida Guds budskap bland grannar och vänner (Stävare 2007:117). Under ett års tid på 30-talet hade Pingstkyrkan drygt 200 svenska missionärer verksamma i länder utanför Sverige, vilket kan jämföras med Svenska kyrkans 127 (a.a.118). Pingströrelsen var redan i början av sin utveckling socialt engagerad. På många håll sysslade man med så kallad ”räddningsmission” vilken syftade till att hjälpa hemlösa och andra utslagna i samhället med framförallt mat och varma kläder (Nyberg Oskarsson 2007:59).

Det jag genom egna studier, upplevelser och samtal förstått är att pingstkyrkor kan skilja sig väldigt mycket åt. Medan t.ex. Svenska kyrkan har en liturgi där mötena följer en viss mall oavsett vilken kyrka du går till, så kan mötets utformning variera mer pingstkyrkor och söndagar emellan. Vanligt inom Pingstkyrkan är också lovsång, medan psalmer tycks mer förekommande inom Svenska kyrkan. Utöver den bl.a. tidigare nämnda betoningen på helige ande och dennes gåvor (omnämns t.ex. i Bibeln 1 Korinthierbrevet 12) så är troendedop en grundläggande företeelse utmärkande för Pingstkyrkan och andra baptiska församlingar. Istället för att praktisera barndop menar man att en person aktivt bör ta ställning till om han eller hon tror på Gud innan dopet kan genomföras.

Romers historia i Sverige och Europa

Romerna har en 500-årig dokumenterad historia i Sverige och av världens ca 20 miljoner romer så lever ca 50 000 av dessa i Sverige. Siffrorna är dock oklara med tanke på att det officiellt inte förekommer någon etnisk registrering i Sverige. P.g.a. rörligheten inom EU samt tillströmningen från forna Jugoslavien så har Sveriges romska befolkning på senare tid kommit att öka (SOU 2010:55:114-116).

Det romska folket kan spåras tillbaka till Indien ca. 1000 år e.Kr. innan vandringar genom bl.a. Persien och Armenien till 1400-talets Europa. Redan vid ankomsten till Europa präglades romernas sociala situation av slaveri, förföljelse och marginalisering (a.a. 120). 1500-talet karaktäriserades av bildandet av nationalstater, och land efter land stiftade under den här tiden lagar som gjorde romerna, ”det främmande folket”, laglösa. Även den svenska kyrkan engagerade sig för att bli kvitt romerna (Dimetri & Dimetri-Friberg 2004:9). På 1560-talet förbjöd ärkebiskopen prästerna att befatta sig med romerna. Kyrkans folk fick varken döpa eller begrava dem och år 1637 lagstiftades

det om att samtliga romer skulle förvisas inom ett år. De som påträffades i Sverige därefter fick slås ihjäl eller jagas ut ur landet (Cederberg 2004:6-7). Under 1700-talet tillämpades på många håll grova försök till tvångsassimilering och förvisning runt om i Europa (SOU 2010:55:122). På vissa håll gick det så pass långt att man avsåg att fullständigt förintrom romerna som en egen etnisk grupp. I Österrike-Ungern skulle romerna, som redan levit i riket i flera hundra år, i fortsättningen att kallas för "de nya medborgarna". Äktenskap mellan romer förbjöds och romska sedvänjor likaså. Barn omhändertogs och placerades i hem för ny uppfostran i vilken det ingick att vänja sig av med det romska språket. Statsmakten i Schweiz omhändertog och tvångsassimilerade romska barn fram till 1973 (Cederberg 2004:7).

I övergången mellan 1800-talet och 1900-talet föreslogs i Sverige tvångsomhändertagande av romska barn, eftersom att de betraktades som vanartade. Stigmatiseringen av romer tog sig sedan nya former på 20-talet - en tid då många sociala problem gavs biologiska förklaringar. Sterilisering ansågs då vara ett lämpligt sätt att kontrollera "lösdrivare" och öka kvaliteten på den svenska befolkningen. Man talade om rashygien, och romerna var vid den här tidpunkten en given målgrupp för denna typ av sterilisering (Montesino Parra 2002). Tvångssterilisering av romer i Sverige upphörde helt först år 1975 (Cederberg 2004:7).

Uppskattningsvis mördades ungefär en halv miljon romer under nazisternas välde (SOU 2010:55:122) och Sverige hade sedan tidigare instiftat en lag om inreseförbud för romer. Det var inte förrän år 1954 som Sverige, efter 50 år, öppnade sina gränser för det romska folket. Detta skedde i och med att man skrev på ett konvent om mänskliga rättigheter (Dimetri & Dimetri-Friberg 2004:8-9). Efter andra världskriget då romerna alltmer kom att betraktas som en separat grupp växte myndigheternas intresse för deras sociala och ekonomiska situation. Efter att ha betraktats som illegalt vistant på svensk mark fastslogs romernas medborgarstatus officiellt år 1952 av socialministern. Den här tidens assimilering framställdes som en nödvändighet för att hjälpa romerna att anpassa sig till ett modernt liv. Ett problem var dock intressekonflikter mellan myndigheter. Medan staten ville se romerna fast bosatta och assimilerade kämpade kommunerna för att förhindra dem att bosätta sig på just deras mark. Sedan 1800-talet fanns det under en lång period en allmänt vedertagen berättelse om hur romer är. Påståendena var i stor mån motsägelsefulla. Det hävdades bl.a. att romerna å ena sidan var ett oföränderligt folk, och å andra sidan att den enda möjliga utvägen var att de förändrades. De betraktades som ett utdöende folk, men också som ett folk som trots förföljelse och fattigdom alltid överlevt (Montesino Parra 2002:117-119).

Idag bor en betydande del av Sveriges romer i Malmö. Den gemensamma nämnaren inom denna väldigt heterogena grupp bygger, enligt Dimetri och Dimetri-Friberg, på en snarast tidlös upplevelse av förtryck och förföljelse (Dimetri & Dimetri-Friberg 2004:8). Andra gemensamma grunder för Sveriges romer idag ska i första hand röra sig om synen på familjen. Frågor rörande äktenskap, sjukdom och sorg engagerar inte enbart den närmsta familjen, utan hela släkten. Individens intresse är i stort sett alltid underordnat gruppens (SOU 2010:55:115).

Samtliga EU-länder har uppmanats att genomföra nationella strategier för att förbättra den ekonomiska samt sociala integreringen av Europas romer. Framförallt är det tillgång till utbildning, sysselsättning, hälso- och sjukvård samt bostäder som avses stå i fokus (Europeiska kommissionen 2012).

Romer och Pingstkyrkan

Pingströrelsen sägs vara den mest framgångsrika rörelsen någonsin i att konvertera romer till kristendomen (Atanasov 2008:127). Idag är miljoner romer världen över döpta i den helige andes namn och tillhörande Pingstkyrkan (Thurfjell 2013:6). En betydande del av de romer som anlände till Sverige från dåvarande Östeuropa på 70-talet tillhörde Katolska kyrkan och än idag är många romer katoliker, men både Katolska kyrkan och Svenska kyrkan i Stockholm har uppgett att deras främsta kontakt med romer är i samband med dop, begravningar, konfirmationer och liknande kyrkohandlingar, medan romernas huvudsakliga församlingsengagemang sker inom pingströrelsens verksamhet (Svenska kyrkan 2013:5). Detta kan jämföras med situationen i Bulgarien, där den ortodoxa stadskyrkan förlorat allt fler romska medlemmar till förmån för pingströrelsen. En del romer uppger sig visserligen fortfarande tillhöra den ortodoxa kyrkan, men liksom fallet i Sverige deltar de oftast inte aktivt i kyrkans sammanhang och aktiviteter, vilket de anger beror på att kyrkan inte möter deras andliga behov (Atanasov 2008:194).

Den romska pingströrelsen har sitt ursprung i Frankrike där den på 1950-talet påbörjade sin blomstring. Enligt en berättelse ska det hela ha tagit fart i samband med att en romsk kvinna kommit i kontakt med en pingstpastor och bevittnat hur hennes djupt sjuka son efter bön och handpåläggning blivit frisk. Berättelsen om miraklet ska sedan snabbt ha spridit sig bland Frankrikes romer. En pastor vid namn Clement Le Cossec ska ha varit den ledande och flitigt missionerande pastorn i arbetet för att sprida det pentekostala buskapet i de romska kretsarna (a.a. 128-129). Under 70-talet sände sedan kristna romer i Frankrike missionärer till Sverige och den väckelserörelse som är pågående och utvecklas än idag hade därmed påbörjats (Ds 1997:49:60).

Enligt David Thurfjell fanns det romska individer som som drogs till pingströrelsen redan vid dess uppkomst i början på 1900-talet, men Thurfjell pekar på att det finns en viss distinktion mellan romer som blivit pingstväänner och den specifikt romska pingströrelsen (Thurfjell 2013:5). Det sammanhang jag själv varit i kopplar jag till det senare, d.v.s. den specifikt romska pingströrelsen som kan ses som ett arv efter den väckelse som med Clément Le Cossec i spetsen växte fram ur missionen i Frankrike på 50-talet. En av mina informanter berättar att det var en man vid namn Fardi Atanasio som gjorde att han själv, och många med honom, fick upp ögonen för Pingstkyrkan. Samtliga romska grupper finns representerade inom Pingstkyrkan, men i Malmö är större delen av medlemmarna utomnordiska romer från bl.a. Tjeckien, Ungern och f.d. Jugoslavien (ibid.).

Romer har vanligen haft som tradition att anamma den religion som är rådande på den plats där de vistas (a.a. 18), men det har samtidigt ofta funnits en motsträvighet till att ta emot romer bland dessa religioners företrädare (Johansson 2007:103). Att Pingstkyrkan, till skillnad från Svenska kyrkan, vuxit och blivit stor bland Sveriges romer kan ha flera möjliga förklaringar. Romska aktivister och företrädare har uttryckt att många romer inte känner sig välkomna i Svenska kyrkan. En förklaring till detta skulle kunna vara att statskyrkan historiskt sett deltagit i kränkande behandling av romer, vilket lett till romers misstro och rädsla för stat och kyrka (Svenska kyrkan 2013:10). Dåvarande ärkebiskop K G Hammar framförde år 2000 en offentlig ursäkt till Sveriges romer från Svenska kyrkan (a.a. 8). I en enkätundersökning utförd av Kulturgruppen för resande år 2012 uttrycktes det bl.a. att medan Svenska kyrkan tidigare upplevts vara ett med den stat man blivit motarbetad av, så har frikyrkorna däremot alltid upplevts jobba med olika slags människor, oavsett yrke och etnisk tillhörighet (a.a. 5). En annan betydande faktor kan vara att det inom frikyrkorna finns romska pastorer och medarbetare, vilket det finns en avsaknad av inom Svenska kyrkan (a.a.11).

Pingströrelsen har, enligt Atanasov, varit den mest framgångsrika rörelsen att engagera människor med en bakgrund i animism och berättarkulturer, detta eftersom att den presenterar en ständigt närvarande Gud som engagerar sig i människors vardagsliv (Atanasov 2008:185). Rörelsen har gjort tradition av att i stor utsträckning vända sig till fattiga, utstötta eller på andra sätt marginaliserade människor. I Bulgarien har pingstkyrkor i stor utsträckning vänt sig till den delen av den romska befolkningen som är utstött inte bara av majoritetssamhället utan även av andra romska grupper (a.a. 2008:193). I Johanssons verk beskriver en projektledare på Stockholms integrationsförvaltning sin syn på pingströrelsens roll för romer såhär: ”Jag tror att det är jättebra,

det är någon slags övergång. Alltså det är ett bra steg från den romska isoleringen ut i samhället, via Pingstkyrkan. De har egna församlingar, utbildar egna pastorer, evangelister, de har bibelskola, kan bli äldste. Det är någon sorts karriär man kan göra där. Man kan vara med i kören, man har en roll, och blir viktig och sedd. Finska Filadelfia har verkligen gjort det här smart. De har tagit emot, som kanske Svenska kyrkan borde ha gjort men inte förmått sig till. På det sättet har många fått en roll, en status inom kyrkan” (Johansson 2007:97).

5. Kyrkans betydelse

Söndag i Guds hus – observationer från en gudstjänst

Det råder discostämning i södra salen inne i Malmö Pingstkyrka. En man är stationerad vid en synt längst fram och plötsligt drar han igång en ljudslinga med stark bas i house-takt. Basgången kompletteras successivt med sångröster och folk ber och sjunger om vartannat. Så går det till under i princip hela mötet. Mannen vid synten ser till att vi aldrig blir utan bakgrundsmusik, inte ens då pastorn predikar. Jag inser en kort stund efter att jag slagit mig ned på en av de lediga stolarna att jag nog råkat sätta mig på herrsidan. Paret som kom in samtidigt som jag har skiljts åt för att inta varsin sida av mittgången. Jag sitter ensam med min rosastickade tröja bland svarta skjortor och kostymer, men det verkar inte bekomma någon att jag sitter ”fel” och i takt med att rummet fylls upp och stolarna börjar ta slut så gör också könsuppdelningen det. En kvinna sätter sig framför mig och på andra sidan gången sitter det ett par män. En halvtimme efter utsatt tid är salen full av både män och kvinnor, gamla människor och små barn. Mötet är livfullt. Pastorn vandrar fram och tillbaka mellan stolarna och talar till församlingen med hög röst samtidigt som han gestikulerar och vevar med pekfingeret. En stor del av predikan är han tårögd. Jag vet inte riktigt vad han säger eftersom att jag inte bett om någon tolk, men det finns så många andra sinnesintryck att ta tillvara på denna eftermiddag att det där med språket inte gör mig så mycket. Rösterna i församlingen höjs successivt och det tycks inte behövas någon uppvärmning inför den känsloladdade bönestunden. På grund av språket blir det svårt för mig att avgöra huruvida de personer som blundande sträcker sina händer mot himlen talar tungomål eller romanes, men tungomål känns spontant som det mer troliga i det här fallet. Flera personer filmar mötet med sina mobilkameror och ofta är det barnen som får agera kameramän. Kvinnan framför mig överröstar resten av församlingen med sin gälla bön samtidigt som hon iögonfallande darrar i hela kroppen. En pojke några stolar framför vänder sig om och riktar mobilens filmkamera mot henne samtidigt som han ler och skrattar om vartannat. Pappan bredvid försöker gång på gång få den lille att vända uppmärksamheten framåt, men pojken kan inte låta bli att återigen vända sig om med kameran. En annan liten pojke stirrar bara med vidöppen mun en lång stund innan hans uppmärksamhet övergår till något annat. Barnen, vilka är med under hela gudstjänsten, gör att det blir en del spring i lokalen. Till skillnad från den större församlingen har de ingen söndagsskola (ett parallellt möte anpassat för små barn) att gå till. En äldre tant hyschar en liten pojke som har svårt att sitta koncentrerad, men överlag verkar toleransen vara väldigt hög. När Niko ser mig får han fatt på stolen bredvid för att tolka resten av predikan. Ett par kvinnor på andra sidan gången blir nyfikna och frågar honom vem jag är. Pastorn tar upp en vit duk ur fickan och torkar svetten ur pannan och kanske tårarna runt ögonen. I sin predikan uppmanar han folket att, när

de är matta eller har ångest, vända sig till Gud istället för alkohol eller tramadol. Det ryms stora och blandade känslor i församlingen och efter predikan är det dags för förbön. Den som vill, som kanske bär på något tungt, får komma fram för handpåläggning och bön. Flera personer i varierande kön och åldrar går fram och runt om dem samlas folk för att be speciellt för just dem. En tant som precis fått förbön sträcker tacksamt sina armar mot himlen. Hon ser lycklig ut. Pastorn ler stort och tillsammans lyfter de sina händer, kramar om varandra och tanten dansar och skrattar tillbaka till sin plats och kysser kvinnan bredvid sig på munnen. Skratt och gråt blandas i rummet. Pastorn delar ut kramar till folket i raderna och emellanåt ljuder applåder och hallelujas.

”Från bad boy till ängel” - en förvandling

Själva kärnan i den pentekostala kristendomen handlar om att förändras. ”There is no real Christianity without change, nor true faith without repentance” menar Atanasov (2008:184). Mina informanter har vid flertalet gånger talat om hur människor förvandlas när de träffar Gud. Oftast är det hela familjer som närvarar på gudstjänsterna och det hör till det mer ovanliga att endast *en* person ur en familj är frälst. Jag får höra att vägen till Pingstkyrkan i de flesta familjer börjar med att en person blir frälst och att dennes familj följer med efter att ha bevittnat hur deras närstående ”förvandlats”. Även på Malmö Pingstkyrkas hemsida går det under rubriken ”vår vision” att läsa att ”livet förvandlas när vi tar emot Jesus Kristus och låter Guds kärlek påverka hela vårt liv” (Europaporten 2013). Många har funnit Gud efter år av missbruk, kriminalitet och svåra sociala förhållanden. Det berättas för mig att en stor del av de som lagt av med knark har gjort det som en följd av frälsning. ”Från att vara en värsting till att vara snäll och omtänksam. Från att inte bry sig till att vara givmild och god. Från brottsling till en som skaffar jobb. Alltså personligheten förändras utan att man förlorar sin identitet”. Så beskriver Gabriel det han kallar för förvandling. Individens beskrivningar av hur deras liv förvandlats handlar i praktiken om hur de gått från ett liv av socialt utanförskap och misär, till något som ur ett både personligt, socialt och socioekonomiskt perspektiv måste betraktas som ett bättre och rikare liv. Genom att ha funnit Gud har de också funnit ett sätt att etablera sig i samhället. Utifrån djupintervjuer med en av mina huvudinformeranter kommer jag i detta avsnitt att beskriva hur en förvandling kan se ut.

Niko föddes i Tjeckoslovakien 1970 och tillhör gruppen Lovara, precis som de flesta andra jag pratat med. När hans mamma dog var han bara sex år. Pappan, som träffat en annan kvinna redan innan hans fru gått bort, gifte sig med denna och försvann. Tiden som följde tog Nikos 19-åriga storasyster tog hand om alla sina småsyskon. Tillsammans var de 14 barn - storasystem, hennes

småsyskon och hennes egna barn. ”Jag var inte en snäll pojke” säger Niko. ”Vi gjorde katastrof!”. Han beskriver hur han hamnade i slagsmål i skolan och kastade stolar på lärare. Ofta sov han och hans kompisar ute. Polisen och socialen blandades in och vid 11 års ålder hamnade han på barnhem - en tid präglad av rymningsförsök och förflyttningar. Niko beskriver delar av den här periodens upplevelser som tortyr. Barnen straffades på olika sätt. De fick stryk. De fick sina huvuden tvångsrakade och ibland tvingades de att äta skållhet soppa på tio sekunder. ”Man tänkte inte, man ville bara rymma.” Han lyckades med en rymning när han var 14, för att ett år senare hamna på ungdomsanstalt. Tiden på ungdomsanstalten präglades av gruppmisshandling och brottslighet och hans tid förlängdes. När Niko var 19 år kom han ut igen och bodde hos sin kusin och sin syster, varpå han fixade ett jobb som gatustädare och höll sig borta från kriminalitet. En av hans systrar bodde i Sverige och ville att Niko skulle komma dit. Efter ytterligare en tid präglad av motgångar och socialt utanförskap kom knarket. Niko tog det han kom över. När jag träffar honom blickar han ut genom fönstret och gör en svepande rörelse mot Folkets Park. ”Jag sov många gånger här i parken, under träden.” Vintern tillbringade han i trappor och i källare. Många gånger satt han i fängelse, men även där fanns knark. Niko beskriver hur han tappade alla känslor och slutade tänka. ”Det enda som fanns var att jag måste ha, jag måste ha...”. Tillslut handlade det bara om den fysiska överlevnaden. Han blev sjuk om han inte knarkade. Han fick ont i benen. Kunde inte gå. Vid fem olika tillfällen överdoserade han heroin. Knarket och hopplösheten höll på att ta livet av Niko när förvandlingen kom. Det var i en bil, på väg för att fixa knark, som en låt hördes på radion. ”Gud jag vill inte gå bort från dig, du är min frälsare, min Gud.” Niko upplevde Guds närvaro så starkt att han började gråta. Den dagen slutade han med allt. ”Jag väntade mig att jag skulle bli sjuk och så... men jag mådde bra! Jag brukade vänta två tre timmar, sen blev jag sjuk om jag inte tog nåt igen. Men jag behövde ingenting!” Sedan dess har han varit ren. Strax därefter blev han antagen till en subutexbehandling som han väntat på i två år. Niko berättar att han först tänkte tacka ja för att sälja det vidare. Men han beskriver hur Guds röst övertalade honom att säga nej. Kvinnan från socialen bad honom tänka över sitt beslut under en vecka. Hon påminde honom om att han hade haft tur, att andra fått vänta i tre år. Men Guds röst sa nej, nej, nej. Guds röst har följt Niko sedan dess, och han har nu vigtt sitt liv åt Gud och hans ord. Idag har Niko en lägenhet, ett rikt socialt liv och sin trygga punkt i kyrkan. Han pratar om att utbilda sig till behandlingsassistent. Resten av sitt liv vill han ägna åt att tjäna Gud och hjälpa andra människor.

Vi kristna och de andra – om gemenskap och identifikation

Det är onsdag kväll och nere i en av Pingstkyrkans källarlokalerna börjar den romska församlingens bönenöte lida mot sitt slut. I det stora rummet strax utanför är det folk som har hyrt in sig för att

hålla någon form av tillställning. Vi smyger ut genom den mindre dörren för att inte störa sällskapet. Hundra gamla ögon sitter och äter vid dukade bord och iakttar oss en smula nyfiket när vi kommer ut. De deltagare som är kvar från mötet skojar lite om hur ljudnivån måste teta sig för sällskapet utanför. ”De måste tro att vi grälar här inne” skrattar någon. ”De är inte ens kristna” hörs det från en annan. Jag skrattar också. För är man inte invigd i hur det vanligtvis går till på ett andligt bönemöte i Pingstkyrkan så skulle man förmodligen kunna få för sig att folk bråkade där inne. Det är högljutt och stundvis vad en utomstående skulle kunna kalla gapigt. Jag skulle vilja uppehålla mig vid det jag betraktar som essensen av inte bara denna observation, utan även flertalet andra. Det finns en stark upplevelse av en kristlig gemenskap. Det finns ett ”vi” och ett ”dom”. Det senast återgivna citatet förmedlade i sitt sammanhang ett bevis på en förmodad gemenskap och förståelse mellan de kristna i förhållande till de icke-kristna. Det finns en uppenbar gemensam insikt om att en utomstående, en icke-kristen, inte skulle förstå det högljuda tungomålet eller de intensiva böneutropen; det som på många sätt karakteriserar Pingstkyrkan. På samma sätt visade det sig i en studie gjord av Glick Schillers m.fl. studie att församlingsmedlemmarna i de studerade kyrkorna baserade sin upplevelse av ”vi och dom” på vem som givit sitt liv åt Jesus. Istället för att fokusera på etniskt och religiöst skilda bakgrunder inom församlingen talades det om klyftan mellan dagens kristna och icke-kristna (Glick Schiller, Caglar & Gulbrandsen 2006:620). Vidare beskrivs det rådande samhällsklimatet i ett ledningsdokument som går att hitta på Europaportens hemsida med termer som ”kallt” och ”hårt”, där egennyttan och egoism ofta styr människor. I dokumentet läggs betoningen på att *hela* församlingen ska vara inriktad på värme och gemenskap (Claesson 2008). Detta kan jämföras med romernas traditionella förhållningssätt till gruppen och det omgivande samhället, som tyder på en likartad inställning. I en rapport från regeringen berättas det att den romska släkten och grupp tillhörigheten p.g.a. en många gånger fientlig omgivning blivit central för romsk trygghet och liv. Den västerländska livsstilen, med betoning på individualism och inbördes tävlan beskrivs här som både lockande och skrämmande, men också som något som står i kontrast till romska värderingar (Ds 1997:49:23-24).

Vid varje bönemöte i den romska församlingen beds det för att ”de vilsna” ska komma hem, d.v.s. hitta tillbaka till Gud och till kyrkan. I *American Ethnologists* beskriver Glick Schiller m.fl. det motsägelsefulla i att forskare överlag ofta väljer att kategorisera människor utifrån deras etnicitet även i sammanhang där de studerade människorna själva relaterar till och identifierar sig utifrån andra variabler. Detta har varit allmänt förekommande i studier rörande kristna och muslimska invandrare, och särskilt förekommande när det gäller pingströrelsen (Glick Schiller, Caglar & Gulbrandsen 2006:615). Marti talar om ”Ethnic transcendence”, något som uppstår när individer

antar en ny, delad identitet baserad på en församlings unika förståelse för vad det innebär att vara en rättfärdig religiös person (Marti 2008:11). Ethnic transcendence är dock inte att förväxla med den typ av färgblinda framtoning som medvetet verkar för att ignorera etniska olikheter (a.a. 14). Istället handlar det om att betona en annan typ av identitet - i det här fallet den pingstkyrkliga – till den grad att den på ett naturligt sätt stjälar ljuset från de etniska olikheterna.

Det är onsdag och jag deltar i vanlig ordning på kvällens bönemöte i den romska församlingen. Vittnesbörd läggs fram och tacksägelseämnen av olika slag och storlek genomsyrar luften i det fönsterlösa rummet. Cancer som försvunnit, regn som blivit sol. Applåder. Jag är inte riktigt beredd när Niko mitt i bönen kommer fram till mig och frågar vad jag skulle vilja be Gud om. Vad önskar jag mig mest av allt i hela världen? Han lämnar mig att tänka efter. Lite senare återkommer han till ”vår syster Jenny”. Gabriel frågar mig om lov innan han lägger sin hand på mig och ber. Församlingen står vänd mot mig och stämmer med engagerade röster in i bönen. Gabriel ber på svenska och säger att Gud kan läsa mina tankar. Gud vet vad jag önskar. Det beds för min hälsa och för mitt välmående och det beds för att jag ska se Guds kärlek och att jag ska ta emot Gud. Efter gudstjänsten får jag ett sms av Gabriel där han skriver att han hoppas att jag fått mer material och information till mitt arbete, men också lite mer av Gud. Händelsen i sig är talande för hur jag blivit bemött under min tid i den romska pingstförsamlingen. Jag får aldrig känslan av att de människor jag träffar bemöter mig som en icke-rom. Min i sammanhanget annorlunda etnicitet märks, men tycks inte bekomma någon. Det är däremot alltid mer eller mindre tydligt att jag är där som en potentiell kristen, och det är även så jag i första hand blir bemött. Den första fråga jag får när jag pratar med nya människor i församlingen är inte om jag är svensk, eller varför jag i egenskap av svensk rör mig i den romska församlingen. Det första man vill veta är ifall jag är kristen. Det är det som räknas, det som är det relevanta i sammanhanget. Det tycks finnas en generell vilja att inkludera mig i gemenskapen. Vid samtliga söndagsmöten och bönemöten har det alltid varit någon som sett mig och varit mån om att ordna tolk. Olika personer ur församlingen har vid dessa tillfällen suttit bredvid mig och översatt predikan eller det som sagts i allmänhet. Vid flertalet gånger blir jag även tilltalad i inkluderande termer; som en syster. ”Any time sis!” säger t.ex. Gabriel när jag vid ett tillfälle tackar honom för skjutsen hem efter ett möte. Även Niko påpekar vid ett tillfälle att han ser mig som en syster och förklarar att jag när som helst kan säga till om det är något jag behöver. Jag får uppleva både omtänksamhet och hjälpsamhet i form av att församlingsmedlemmar – även de jag tidigare inte pratat med - skjutsar mig hem från aktiviteter, bjuder mig på frukt, dricka, tuggummi etc. I fältet har jag varken känt att jag är i underläge eller i överläge p.g.a. min etnicitet. Tvärtom möts jag som en människa, en potentiellt kristen människa. Att hävda ”sin” etniska kultur

verkar inte vara av intresse för någon av mina informanter. Det som däremot förefaller intressera dem mer är att få mig att inse att Gud är störst och att Bibeln är livets bok.

”Prayer is something that can bring people together, because every church talks about prayer” (Glick Schiller, Caglar & Guldbrandsen 2006:619). Citatet ovan är taget ur en församling i Glick Schillers m.fl. studier, men fungerar även som en beskrivning av hur medlemmar i Malmö pingstförsamling tycks uppleva det. På olika håll har jag fått ta del av mina informanters syn på bön som något som förenar. I bön är alla lika. Gabriel berättar att trots att det kan finnas motsättningar mellan den romska och svensktalande församlingen i kyrkan så är tron och bönen det som enar, och man behöver inte kunna tala samma språk för att känna Guds närvaro. Nationaliteter, förklarar Gabriel, försvinner när människor förenas i bön. ”Det är så mycket som är samma och det som är samma är så stort och starkt... Spanska, svenska och andra nationaliteter - när vi ber tillsammans eller bryter bröd tillsammans är det något som knyter fast oss. Vi glömmer bort att jag är rom och du är spansk eller svensk eller vad du är. Det blir så starkt.”

Behovet av mindre grupper

I Pingstkyrkan hålls gudstjänster vid olika tidpunkter på flertalet olika språk. De svenskspråkiga mötena hålls under förmiddagarna medan den romska församlingen jag deltagit i har sina möten på eftermiddagarna. Utöver de internationella möten som anordnas någon gång ibland så träffar grupperna sällan varandra. Gabriel menar att det främst är de äldre som känner sig ovilliga till att bli ett med den större församlingen, något som delvis kan förklaras som en generationsfråga, men också som en fråga om språklig trygghet. Själv är Gabriel positiv till ett utökat samarbete med den svenskspråkiga församlingen. De romska medlemmar jag talat med i övrigt menar att det inte finns några konstigheter mellan grupperna. En kvinna berättade att hon ibland går på de svenska förmiddagsmötena och en man uttryckte det som att ”vi är trevliga mot dem och de är trevliga mot oss”. Gudstjänsterna är uppdelade, men utesluter för den sakens skull inte varandra. Jag uppfattar den romska församlingen som välkomnande, vilket t.ex. visar sig i engagemanget och viljan att alltid tolka åt mig. Att möten hålls på skilda håll verkar inte uppfattas som ett problem, utan snarare ett behov. Den främsta anledningen till att gudstjänsterna är separata beror helt enkelt på att de hålls på olika språk. Majoriteten i den romska församlingen förstår visserligen svenska, men de flesta föredrar att lyssna på romanes då det är det språk de talar och förstår bäst. ”Språket, sångerna, bönen.. allt är ju på romanes. Det känns på nåt sätt mer på djupet när det är på romanes. Speciellt för de äldre.” säger Gabriel. Det är de äldre som är mest måna om att få ha sina egna gudstjänster på romanes. Gabriel uttrycker att gudstjänsterna är tid avlagd för Gud och att det då är viktigt att utan

svårigheter kunna ta emot budskap och förstå det som sägs, och att samtidigt kunna uttrycka sig fritt i bön och sång. Det har föreslagits att den romska gruppen en söndag i månaden ska delta i det svenska mötet istället för att då ha ett eget och det finns också på agendan att komma igång mer med de internationella gudstjänsterna då samtliga språkgrupper inom Pingstkyrkan samlas och utgår från engelska med tolkar. Vid ett samtal med Pingstkyrkans föreståndare berättas det även att denne välkomnats av de romska ledarna att vid tillfälle hålla predikan på ett av de romska mötena.

Ur ett integrerande perspektiv så verkar kyrkans storlek vara ett hinder. Gabriel menar att tanken på att delta i de svenskspråkiga gudstjänsterna fortfarande kommer med en viss otrygghet för en del personer i den romska församlingen. Delvis beror detta förslagsvis på en rädsla för att rucka på en sammansvetsad och trygg gemenskap. Ett par medlemmar ur den svenskspråkiga församlingen uttrycker att det finns en skillnad mellan gemenskapen i Europaporten och den i andra, mindre kyrkor. Europaportens föreståndare berättar om hur det var i en liten kyrka han tidigare varit verksam i. Där firade romerna gemensam gudstjänst tillsammans med övriga församlingen. Det fanns inga uppdelningar så som i Malmö. Folk hälsade på varandra och stod varandra närmre. Alla romer talade visserligen inte svenska, men de kom i alla fall, och somliga av dem översatte lite smått för varandra under gudstjänsterna. En annan medlem berättar att det är i de små grupperna inom den stora församlingen som gemenskapen och sammanhållningen är som starkast. Man har bönegrupper och olika gruppkonstellationer i vilka sammanhållningen finns på en högre nivå. Pingstkyrkans storlek och relativt höga medlemstal gör att i princip vem som helst kan gå in och ut obemärkt. Du kanske får ett ”hej” i entrén, men inte mycket mer än så. Medlemmen ifråga jämför med sin gamla kyrka på en väldigt liten ort. Där kunde folk ringa hem till en och undra om man var sjuk ifall man hade missat ett söndagsmöte. Kyrkan var mindre och sammanhållningen och gemenskapen var större. Alla kände alla. Detta kan jämföras med hur det ser ut i den romska församlingen i Malmö idag. De flesta känner varandra och en ny person kommer inte in obemärkt. Man saknar folk om de inte kommer och flera av mina informanter har berättat om att man ringer eller åker hem till en person som brukar komma på mötena men en gång missar. Det tycks alltså finnas ett behov av att, oavsett vilken församling vi befinner oss i, känna gemenskap i en mindre grupp.

Vikten av att få ett förtroende

En del av kärnan i den starka relationen mellan romer och pingströrelsen tycks handla om ansvar och självständighet. Församlingen tillåts vara självständig, samtidigt som den förväntas ingå i det gemensamma med det ansvar som därav följer. En pastor i Pingstkyrkans ledning beskriver hur det

förekommit en del problem rörande bl.a. ordningsregler (så som exempelvis släckning och städning) i kyrkan som inte följts av den romska församlingen. Situationen fick dock en positiv vändning när ledare från den romska församlingen tilldelades ett vaktmästaransvar. De tillhandahöll nycklar/kort till kyrkan och dess lokaler och visades vad som förväntas göras efter ett möte, hur man låser och var man släcker. Efter denna händelse tycker pastorn att det har fungerat bättre, även om en viss problematik kvarstår. En pastor för den romska församlingen i en annan svensk pingstkyrka berättar i SR om vikten av att få ett förtroende med nycklar och vad det innebär och att detta förtroende är något man som rom upplevt inom pingströrelsen i stort. ”För en svensk kanske det är ingenting, här har du en nyckel, men för mig som rom att ha en nyckel till en svensk pingstkyrka, det är ett förtroende. Att vi får vara här på kontoret och runt om, att vara fria. Och det uppskattar verkligen jag och Ossi att vi har fått det här förtroendet här i Spångakyrkan och även i stort i Filadelfia. Och de respekterar oss och vi respekterar den stora församlingen” (Romska berättelser 2012).

Kris

Romer har traditionellt haft sitt eget rättsväsende och sina egen inarbetade domstolar. När konflikter eller tvister uppstår inom de romska kretsarna är det äldre, respekterade män som fungerar som domare i det som kallas för kris. När jag talar med Gabriel om kris så berättar han att det är ett mindre vanligt sätt att behandla problem på inom pingst. ”När vi som är kristna har en konflikt så vill vi basera lösningen på Guds ord”. För att komma fram till lösningar på konflikter inom den romska pingstförsamlingen går man tillväga på ett sätt som skulle kunna liknas vid kris, men som bygger på kristna grundtankar. Pastorn samlas tillsammans med de äldste (en förtroendeposition med ett särskilt ansvar inom kyrkan) och de inblandade i konflikten och tillsammans sätter man sig ned och försöker komma fram till en lösning. Det traditionella kris aktualiseras, enligt Gabriel, enbart i situationer där en kristen rom hamnat i konflikt med en icke-kristen rom. Niko berättar dock att han tycker att det traditionella kris kan fylla en viktig funktion exempelvis i lägen då man tycker att någon förtjänar en andra chans istället för att genast bli utlämnad till polisen.

Gud framför allt

Bibeln upplevs vara oerhört central för de aktiva inom pingströrelsen. Detta har blivit tydligt inte bara med vetskapen om att det anordnas regelbundna kvällar för bibelstudier, utan även i de vardagliga samtalen med mina informanter. Då jag ställt frågor om vad de tycker eller tror om det ena eller andra så har de inte sällan refererat till Bibeln, antingen med direkta bibelcitater eller genom

att enkelt konstatera att de tycker på ett visst sätt eftersom att Gud säger att det är eller ska vara på det här sättet. Gabriels statusuppdateringar på Facebook består i stort sett enbart av bibelord, vad som händer i kyrkan samt annat gudsrelaterat. Han skriver oftast på romanes, men också på svenska och engelska, vilket vittnar om att han vill nå ut med sina budskap till så många som möjligt. Kristendomen vill vara en del av och genomsyra hela människans liv. Bibeln och den kristna tron och moralen påverkar pingstvännerna inte bara i kyrkan utan också utanför, i de vardagliga valen och livet. På en bönekväll berättar en man som sitter bredvid mig att tron inte enbart handlar om kyrkan, om Bibeln och att be. Gud ska alltid stå först, oavsett var man är och vad man gör. Att skänka några tiotus och lite tid för att hjälpa utsatta människor i samhället är det minsta man kan göra, menar han. I Glick Schillers studie framgick det att pastorerna i de multikulturella kyrkorna identifierade sina kyrkor i termer av kristendom snarare än etnicitet, vilket också reflekterade den basis på vilken aktiviteter anordnades (Glick Schiller, Caglar & Guldbrandsen 2006:621). Under min tid i den romska församlingen kom jag att förstå vikten av att applicera det kristna budskapet på aktiviteter även utanför kyrkans väggar. Varje lördag samlades en grupp ur församlingen för att köpa mat och bre mackor som de sedan åkte runt och delade ut till hemlösa och missbrukare på olika platser i Malmö. När vädret blev kallare efterlystes mössor och varma jackor för att de hemlösa skulle kunna hålla sig varma. Att hjälpa andra genom ett engagemang vuxet ur kyrkan har visat sig utgöra en viktig del av uppfattningen om hur en god kristen bör förhålla sig till samhället. Vid bönemötena talades det återkommande om hur man kan hjälpa människor i fattiga länder genom att skänka pengar till getter och byggandet av brunnar.

Jag minns att jag en gång lyssnade på ett radioprogram där en romsk kvinna berättade att hon aldrig träffat en rom som inte tror på Gud, men att den romska identiteten alltid kommer före den religiösa. Efter att ha tillbringat tid och samtalat med romerna i pingstförsamlingen har jag däremot fått lära att Gud står över allt, även den romska identiteten. Detta överensstämmer även med Gerardo Martis studier vid två olika församlingar. Marti fann att den religiösa identiteten var konstant viktigare än den etniska identiteten i båda kyrkorna. Genom formella och informella mekanismer, genom relationer och aktivt deltagande inom kyrkan formas församlingens medlemmar och antar nya identiteter fokuserade på nya, gemensamma intressen (Marti 2008:13). De jag pratat med inom församlingen är förvisso av uppfattningen att alla romer har en gudstro, men menar samtidigt att det finns en väsentlig skillnad i hur man ser på tron. En informant berättar till exempel att han och hans familj, liksom många andra, tidigare var katoliker. Det han menar skiljer sig från då är att han nu inte bara tror på Gud, utan även praktiserar kristendomen i sin vardag. Förr läste de inte Bibeln. De samlades inte för att be tillsammans och de hade inte en stark gemenskap

förankrad i den kristna tron. Det var enbart vid barndop och begravningar man gick till kyrkan. ”De säger att de älskar Gud och det är bra, men de behöver tjäna Gud bättre och försöka lyda hans ord” säger Gabriel.

”Någonstans så har vi någon som är större än alla släktingar och det är Gud.” Så uttrycker sig Gabriel vid ett tillfälle då vi pratar om vikten av släkt och lojalitet. Gud och det kristna budskapet bör alltid sättas i första rummet, även då det gäller romska sammanhang och traditioner. Istället för att i första hand värna om sin romska identitet så värnar man om den kristna. Daniel Tan, romsk pastor i Filadelfiaförsamlingen (en församling inom pingströrelsen) i Spånga berättar i en intervju i SR att den romska kulturen ibland krockar med den kristna tron, och precis som mina två huvudinformeranter talat om för mig så berättar också Tan att det händer att man hamnar i värderingskonflikter med romer som inte är kristna. ”Det finns vissa regler som inte stämmer med Bibeln i den romska kulturen, och det är där vi måste bryta.” Ett exempel på en sådan tradition som behöver brytas kan, enligt Tan, t.ex. vara att romska kvinnor ofta livnärt sig på att spå. Han förklarar att när Bibeln kommer in i en roms hem så blir det nya regler (Romska berättelser 2012). Även Göran Johansson bekräftar i sin forskningsrapport att ”ett markant kristet engagemang med omvändelse och tillhörighet till en församling innebär ett visst fjärmande från den traditionella kulturen” (Johansson 2007:109). Vid ett samtal rörande traditioner talar Niko om att han ser stöld som en ”zigenisk tradition”. ”De anser att de kan stjäla eftersom att de är zigenare” säger han och citerar sedan ur Bibeln för att föra fram sin poäng om att alla är lika inför Gud, att Gud dömer alla människor efter deras handlingar och ingenting annat. Vidare berättar han att man i kris inte alltid ser allvarligt på om någon har stulit. ”Ingen blev ju skadad, försäkringen betalar o.s.v. kan de säga... men det handlar inte om det! En tjuv kommer inte till himlen. Och Gud säger att vi är alla lika. Ingen står över eller under någon annan.” Igen visar detta på hur centrala de kristna värderingarna är i den aktiva pingstvännens liv, även i den mån att de övervinner gamla upplevelser av vad som är romsk tradition.

Praktisk integration och personlig inställning

År 2007 inrättades av regeringen en delegation för romska frågor, i syfte att främja romers rättigheter och bryta deras marginalisering både socialt och politiskt. Uppdraget går ut på att vara nationellt pådrivande i arbetet att förbättra romernas situation i Sverige (Ju 2006:10:2). I en rapport om romers situation i Malmö visar delegationen upp en tämligen mörk bild, vilken tagits fram i samspråk med romska representanter. Bilden bekräftas även av en skrivelse från regeringen år 2012. I skrivelsen konstateras det att både skolsituation och utbildningsresultat för många romska barn är

otillfredsställande, och enbart en väldigt liten del av eleverna går vidare till en gymnasieutbildning. En av orsakerna till att det ser ut såhär menar delegationen kan vara vissa seder och bruk, i kombination med avsaknad av utbildningstradition. Framförallt är det flickors skolgång som påverkas av traditioner som barnäktenskap och tidiga graviditeter (Skr. 2011/12:56:30). Då ämnet kommit på tal så har det inte uttryckts någon som helst ovilja bland de informanter jag talat med inför att släppa iväg sina barn till skolan. Tvärtom har det funnits en klar medvetenhet om att utbildning är nyckeln till en ljusare framtid. En romsk behandlingsassistent uttrycker angående omvända romer i Johanssons forskningsrapport att ”Bibeln är en bra vägvisare, tycker jag i alla fall – då får de en helt annan syn, och då vill de börja studera, skicka sina barn till skolan, utbilda sig själva, och jobba, det är därför. Jag tror att om de inte skulle vara kristna, de här eleverna som fanns på den här skolan, tror jag inte att det skulle vara så många elever där. Det är bara att konstatera att det är sanningen” (Johansson 2007:102).

Att gifta bort sina barn, framförallt flickor, i en enligt svenska mått tidig ålder tycks vara något man försöker undvika. En kvinna jag småpratar med en stund innan ett bönemöte berättar att hon gifte sig vid 15 års ålder och döpte sig när hon var 20. Hon är nu 35 år och har tre barn men ser inte ut att vara en dag över 23. Hon skrattar och säger att folk brukar tro att hennes 18-åriga dotter är hennes syster. Men själv vill hon inte att hennes dotter ska följa samma fotspår. ”Hon bör vänta tills hon är 20-någoting och själv vill. Jag vet ju själv hur det är. Det är inte lätt att vara så ung och mamma.” Även Niko, som själv satte sig emot att hans minderåriga dotter skulle gifta sig, skakar ogillande på huvudet när ämnet kommer på tal. ”Man är bara ett litet barn när man är 14, man vet ingenting.” Nämnas bör att mina informanternas motsträvighet till gamla traditioner delvis skulle kunna förklaras som en generationsfråga, där dagens unga vuxna ser annorlunda på gamla seder p.g.a. att de själva vuxit upp i en modernare miljö. Men fortfarande kvarstår det faktum att många unga flickor än idag blir bortgifta innan de hunnit gå ut grundskolan.

Vid ett spontant besök på Romska Kulturcentret (RKC) i Malmö presenterades en bild av romsk kultur som något närmast statiskt och i sig positivt. Ett ifrågasättande av specifika traditioner eller förhållanden inom den romska kulturen tycktes närmast upplevas som ett personligt ifrågasättande av den romska individen på ett sätt som framhöll att den individuella identiteten låg förankrad i den kollektiva. De jag talat med inom Pingstkyrkan har uttryckt ett mer öppet och kritiskt förhållningssätt till det de beskrivit som romsk kultur. Det har uttryckts att det finns romska traditioner och sätt att förhålla sig på, men dessa har beskrivits varken som enbart bra eller enbart dåliga. Tvärtom har det givits uttryck för en öppenhet till utveckling och förändring av traditioner

och förhållningssätt. På RKC belystes i stort sett enbart samhällets behov av förändring gentemot romer. Vid ett tillfälle talade jag t.ex. med en av de verksamma på kulturcentret om de höga frånvarosiffror som uppstått delvis som en följd av att föräldrar tar med sina barn på ibland månadslånga resor till släktingar utomlands. Företrädaren ifråga ansåg skolan vara enormt viktig, men menade samtidigt att resorna ifråga var något kulturellt, och alltså fortsatt önskvärt. ”Så är kulturen. Skolan måste förstå att det hör till den romska kulturen.” Att barnen periodvis tas ur skolan och därmed halkar efter borde, enligt henne, skolan lösa genom att sätta in fler resurser, så som extra lärare och assistenter i syfte att hjälpa de romska eleverna att senare komma ikapp.

Enligt uppskattningar som gjorts av romska representanter är ca 90% av alla romer i arbetsför ålder arbetslösa (Söderman 2008:8). I jämförelse med andra europeiska minoriteter är romer den grupp som, oavsett var i Europa vi befinner oss, löper störst risk för att hamna utanför arbetsmarknaden (Skr. 2011/12:56:44). Jag kan inte göra några generella uttalanden när det gäller arbetslösa inom Pingstkyrkan eftersom att jag enbart samtalat på riktigt med ett fåtal personer inom församlingen. Gabriel berättar att problemen med arbetslöshet finns även inom Pingstkyrkan. Han arbetar själv som brobyggare, där han fungerar som en länk mellan skola och hem. Hans uppgift går i stora drag ut på att motivera de romska barnen, förklara vikten av en skolgång för deras föräldrar samt att få lärare och ledning att förstå romernas situation. Praktiska mål är att höja elevernas betyg och sänka deras frånvaro i skolan. Gabriel menar att det hela i grund och botten är en fråga om utbildning. ”...Därför vill jag vara en länk mellan skolan och hemmen så att nästa generation förstår skolans viktiga roll. Utbildning öppnar dörrar. Och det försöker vi förklara och visa genom eget exempel. Barnen måste motiveras och föräldrarna få större förståelse för skolan. Men visst, det är fler som har jobb nu när de blivit kristna än vad det var förr när man inte var det.” Jag frågar Gabriel vad han tror att det beror på – att fler tycks få jobb sedan de blivit kristna. ”Man förstår mer och mer hur viktigt det är med att ha ett mål. En plan i sitt liv. Att bidra till något till samhället och mycket mer. Allt detta sker när man får uppleva hur ofantligt mycket man själv fått från Gud. Guds ord talar om att vara till välsignelse och ansvar till samhället.” I något liknande banor beskriver i Göran Johanssons forskningsrapport en romsk behandlingsassistent värdet av omvändelsen: ”Som jag sa tidigare, om man blir frälst då kan man typ anpassa sig bättre, då tänker man helt annorlunda, och sedan börjar man tänka så här att, jamen alla människor vi är likadana, och det står i bibeln att jag måste jobba och göra saker och ting, försörja min familj och så där” (Johansson 2007:98).

Det som uttrycktes i citaten ovan överensstämmer med den mentalitet jag upplevde vid min tid i den romska församlingen. Vid flera olika tillfällen kunde jag bevittna hur deltagarna i församlingen

uppmuntrade varandra i jobbrelaterade situationer. På ett bönemöte när en kille i 25års-åldern lyfte fram ett tacksägelseämne sken folks ansikten plötsligt upp. Ledaren för mötet hoppade till med ett glatt litet krumsprång i luften och någon for fram för en high-five. Han hade fått ett jobb. Han skulle börja arbeta på ett café inne på ett köpcenter. ”Halleluja!” Folk skrattade uppmuntrande och lovprisade Gud om vartannat. Då jag någon månad senare återser killen i fråga och undrar hur det gått berättar han att han jobbat många timmar dagligen sedan caféet öppnade. En annan gång får jag sällskap i raden bredvid av en man i blåställ. Han jobbar som vaktmästare och snickare och tar sig till kyrkan i direkt anslutning efter jobbet för att hinna med bådadera. Med detta sagt är det inte en självklarhet för folk att få jobb. En man som skjutsar mig hem efter ett möte suckar lite då ämnet kommer på tal. Han har ingen avslutad grundskoleutbildning och vet att det gör det svårare för honom i jakten på lönsamt arbete. Även om han säger sig vara öppen för i princip vilket jobb som helst så har det långa sökandet via arbetsförmedlingen inte givit några resultat. Det kan vara värt att notera att den grupp romer som kom från Balkan till Sverige under tidigt 90-tal överlag bedöms ha jobb i större utsträckning än andra romska grupper; förslagsvis p.g.a. att dessa i större utsträckning tidigare haft jobb på den öppna arbetsmarknaden (Skr. 2011/12:56:8). Dock ska det då också tilläggas att samtliga av de personer jag talat med som har jobb kommer från svåra sociala och ekonomiska förhållanden utan tidigare riktig arbetslivserfarenhet där detta argument inte kan hållas för gällande.

Den misstro mot myndigheter som enligt bl.a. delegationen för romska frågor uppger vara utbredd bland romer i samhället (SOU 2010:55:534) finner jag inga tecken på under min tid i den romska pingstförsamlingen. Vid varje bönemöte upprepas särskild bön för några specifika punkter. En av dessa ständigt återkommande bönämnen är ”ledarna”. Med ”ledarna” menas viktiga beslutsfattare av olika slag. Bönen går till politikerna, till församlingsledningen och till de andliga ledarna, ”för att de ska kunna fatta rätt beslut och utföra sina arbetsuppgifter bra”. Det bes också för att Gud ska beskydda ledarna eftersom att ”det alltid är ledarna och politikerna som blir attackerade”. Tilltron till andra kristna instanser uttrycks också, t.ex. genom samarbeten där den romska församlingen samlar in pengar till Skandinaviska barnmissionen för att de ska kunna bygga brunnar och köpa getter till folk i fattiga länder i Afrika. Marti menar på att det finns bevis som talar för att den gemensamma identiteten skapad i en församling följer och påverkar individens sätt att identifiera sig själva även i sammanhang utanför kyrkan (Marti 2008:13). Påståendet i fråga stärks av min fältstudie i den romska pingstförsamlingen.

Glick Schiller m.fl. talar om att den ”diversity politics” som kan liknas vid den mångkulturella politik som förs i Sverige idag, av många invandrare i de studerade städerna betraktades som något negativt eftersom att den erbjöd ”difference without incorporation”. Ur de invandrades perspektiv var detta en politik som konstruerade dem till outsiders, och för att finna en väg in i det lokala samhället var de tvungna att gå andra, icke-etniska vägar. En av dessa vägar är religiösa sammanhang - i detta fall Pingstkyrkan. Andra vägar som föreslås leda in i samhället är t.ex. ”participation as social citizens in public life” (Glick Schiller, Caglar & Guldbrandsen 2006:625). En kvinna i församlingen nämner även det senare som något hon uppfattar som en skillnad mellan romerna i pingstförsamlingen och de romer som inte är kristna. Hon berättar att hon och hennes familj brukar hitta på saker tillsammans ute i det offentliga rummet, t.ex. bowla eller åka på cykelturer, medan hon uppfattar att de som inte hör till kyrkan ”mest håller sig hemma, lagar mat och städar”.

6. Slutsats och diskussion

Jag vill mena att det idag finns ett oerhört fokus på etniskt bundna och statistiskt upplevda kulturer. Med den välvilliga iveren att sprida och utveckla ”romsk kultur”, att låta romer vara romer, så följer också risken att folk tvingas in i fack de själva inte valt och att den romska identiteten enbart tillåts i termer av etnicitet. Det egentliga syftet, vilket i sig är välmenat, motverkas och medverkar till etnicitet som närmast till hands av rådande identifikationsmöjligheter. Jag tror att det ur ett integrationsperspektiv är viktigare att fokusera mer på naturligt gemensamma, och framförallt självvalda, kulturella sammanhang som förenar människor oberoende av deras etnicitet. Pingstkyrkan kan ur den här synvinkeln betraktas som ett exempel på ett mer naturligt integrerande sammanhang. Där träffas inte människor för att hävda ”sina” etniska kulturer. De träffas av en gemensam och framförallt självvald anledning, på vilken de baserar sin gemenskap. I andra kulturfokuserade sammanhang (t.ex. RKC) har man byggt upp ett levebröd och ibland en hel identitet på, i det här fallet, ”den romska kulturen” vilket innebär att man placerat in sig i ett fack där man för sin egen identitets överlevnads skull ständigt måste hävda sin etnicitet i relation till ”den andre”, i det här fallet majoritetsbefolkningen. För att upprätthålla sin identitet måste man alltså konstant hävda den romska kulturen i relation till något annat, eftersom att detta är grundpelaren man byggt sin identitet på. Marti gör en intressant poäng då han resonerar att multinationella församlingars främsta åstadkommande ligger i deras framgångsrika sätt att inkludera människor genom att producera alternativa, gemensamt delade, religiösa identiteter (Marti 2008:13-14). Gemensamt för kristna är deras strävan efter att vara Gud till lags. Genom detta djupt gemensamma ideal integreras olika etniska grupper in i varandra. Nyckeln tycks vara att det inte handlar om att ett folkslag assimileras in i ett annat, utan att två folkslag integreras på en tredje, religiöst och etniskt neutral mark. Gemenskapen i kyrkan grundar sig i första hand på en delad religiös identitet. Medan etnicitet är något bundet, något man tillskrivs, så är den religiösa identiteten självvald på ett annat sätt. En icke-rom kan t.ex. aldrig välja att bli rom och vice versa, men den icke-kristna kan alltid betraktas som en potentiell kristen. Den kyrkliga gemenskapen är inkluderande och integrerande på ett annat sätt än den etniska gemenskapen på så sätt att den tillåter vem som helst att inte bara betrakta, utan även delta och bli en del av den. Det är en aktiv gemenskap, en gemenskap som vill nå ut och värva nya medlemmar. Den etniska gemenskapen beskrivs kanske bättre som något man föds in i; ett landskap i en glaskupa dit ingen kommer vare sig in eller ut utan att förstöra själva tinget.

Det finns inga underlag för att påstå att kyrkan leder direkt in i det svenska samhället, men genom det datamaterial jag samlat in genom mitt fältarbete har jag kunnat urskilja indikationer på att det finns ett visst samband. På individnivå uppfattar jag engagemanget i kyrkan som delvis integrerande. Utifrån romska individers egna berättelser om livet före och efter Pingstkyrkan upplever jag att det kyrkliga engagemanget bidragit till förändrade värden, värderingar och inställning på individnivå. Istället för att utgå från vad som är bäst ur ett *romskt* perspektiv handlar och värderar man ur ett i första hand *kristet* perspektiv.

Det är alltså i första hand hos individen och i dennes sätt att värdera och agera som jag uppfattar att det skett en form av integration. Den positiva integrationens förekomst på individnivå menar jag sker genom att individer självmant och på ett okonstlat sätt omformar inställning och värderingar till sådana som är gemensamma för en större grupp, en grupp som är etniskt neutral. Romer har i alla tider varit tvungna att ty sig till varandra för att överleva. Samhället, ganska oberoende av var i världen, har på olika sätt diskriminerat romer och det har således funnits en befogad misstro till majoritetssamhället, till institutioner och till myndigheter. Pingstkyrkans fördelaktighet i ett integrerande sammanhang kan delvis ligga i dess egenskap av mittenpost. Pingströrelsen har, liksom den romska gruppen, fått erfara utanförskap i det svenska samhället i form av skepsis, misstänksamhet och smutskastning. Samtidigt är Pingstkyrkan i Sverige idag något av en etablerad svensk institution. Genom ett aktivt engagemang i denna etniskt oberoende institution menar jag att det faller sig naturligt att samtidigt föras ett steg närmre det större samhället.

Flera av de jag pratat med i den romska församlingen kommer från socialt trasiga bakgrunder och delar liknande erfarenheter av socialt utanförskap i form av t.ex. missbruk, kriminalitet och arbetslöshet. Rapporter vittnar om att social exkludering och socioekonomiska missförhållanden är relativt utbredda hos den romska befolkningen inte bara i Sverige men i hela Europa (Skr. 2011/12:56:6). Utifrån berättelser och samtal med medlemmar ur den romska pingstförsamlingen tolkar jag det som att deras levnadsstandard höjts i samband med att de anslutit sig till Pingstkyrkan. Med bakgrund i denna analys följer även en slutsats om Pingstkyrkans sociala funktion, vilken tycks ligga i församlingens status som ett socialt stärkande sammanhang dit människor kommer för gemenskap, samt vardaglig styrka och stabilitet. Engagemanget i kyrkan upprätthåller en moralisk ordning och social kontroll i ett samhälle bäddat för sociala svårigheter.

De tendenser till integration som jag tycker mig utläsa på individnivå i den romska församlingen saknas dock i större grad när det gäller relationen mellan den svenskspråkiga församlingen och den

romska, där kommunikationen grupperna emellan får lov att betraktas som svag. En stark gemensam nämnare mellan församlingarna inom Pingstkyrkan är dock att de vill vara Gud till lags. Min uppfattning är att detta djupt rotade ideal sammanför de båda församlingarna, kanske inte fysiskt men åtminstone på ett värderingsplan. De gemensamma värderingar som föds genom viljan att följa Guds ord fungerar som en integrerande faktor. Förvisso tycks den romska respektive den svenska församlingen ha väldigt lite med varandra att göra. Pingstkyrkans föreståndare och tillika pastor uttrycker t.ex. att han vet väldigt lite om den romska församlingen, vad de heter, vad som predikas på deras gudstjänster och vad deras kollekt går till. Men trots bristen på interaktion grupperna emellan så tycks det trots allt finnas en delad respekt gentemot varandra. Den tro de alla delar framstår vara starkare än både etnicitet, kulturella olikheter och eventuella meningsskiljaktigheter. Det är någonstans införstått att alla tjänar ett gemensamt och högre syfte. Alla är systrar och bröder i Guds hus. Gabriel ser att det finns ett behov hos den romska gruppen att tillhandahålla en egen lokal, men menar samtidigt att den slutgiltiga visionen är att alla är samlade, att alla är ett. Denna vision hänvisar han till Johannes, uppenbarelseboken 7:9. ”Sedan såg jag, och se: en stor skara som ingen kunde räkna, av alla folk och stammar och länder och språk. De stod inför tronen och Lammet klädda i vita kläder med palmkvistar i sina händer. Och de ropade med hög röst: Frälsningen finns hos vår Gud, som sitter på tronen, och hos Lammet.” Gabriel menar att det kommer att ta tid, och att det får lov att ta tid, men att visionen i hjärtat, den som Bibeln påtalar, är ett samlat Guds folk.

Ett par slutord...

I sina studier uttrycker Göran Johansson att öppenheten och intresset för att skönja ett eventuellt samband mellan andliga frågor och rehabiliterande verksamhet är mycket nedtonat inom svensk offentlig missbrukarvård (Johansson, 2007:42). Jag läste någonstans att Sverige är världens mest sekulariserade land, och med den tesen i bakhuvudet ter det sig helt i sin ordning att svenska staten ogärna ser att religiositet tillåts ha någon form av inflytande på statlig behandlingsverksamhet. Jag menar att tanken är välment. Utsatta människor ska givetvis inte riskera hjärntvätt sanktionerad av staten. Men kanske vore det också på sin plats att ta individens upplevelser av positiv förändring genom andlig/religiös inverkan på allvar, och genom detta inta en mer öppen inställning till församlingsverksamhet och personlig gudstro som en väg till personlig, social och samhällelig utveckling. När jag en kväll efter ett bönemöte i den romska församlingen kommer hem och slår på TVn sitter Skavlan uppkrupen i soffan med Richard Dawkins, ateist och professor i evolutionsvetenskap. Dawkins hävdar bestämt att förtröstan till något inte innebär att det är sanning, och det enda som intresserar Dawkins är sanning. Efter att i Pingstkyrkan ha tagit del av

gudsförtröstande människors erfarenheter kan jag inte annat än att skaka på huvudet åt Dawkins envisa vilja att övertyga världen om att Gud inte finns. Om någon har förtröstan i något och upplever att livet på så sätt blir enklare så är åtminstone förtröstans positiva konsekvenser sanning. Det viktigaste är i praktiken inte hur världen (verkligen) ser ut, utan vad vi har för geokulturella föreställningar, d.v.s. hur vi upplever att världen ser ut. Och jag tänker på Niko och på de andra som vunnit kampen mot drogerna och den sociala destruktiviteten med hjälp av sina gudsupplevelser. Dessa människor hade, som jag tolkar det, inte levt idag om det inte vore på grund av deras förtröstan till Gud. Och huruvida det sedan finns en Gud eller ej ter sig faktiskt ganska irrelevant, så länge upplevelsen av honom räddar liv.

7. Källförteckning

- Alvarsson, Jan-Åke. 2007: Pingstväckelsens etablering i Sverige. I: Waern, Claes (red) *Pingströrelsen: Händelser och utveckling under 1900-talet 1*. (Förlagsort saknas): Libris Förlag.
- Atanasov, A. Miroslav. 2008. *Gypsy Pentecostals: the Growth of the Pentecostal Movement Among the Roma in Bulgaria and its Revitalization of Their Communities*. Diss., Wilmore: Asbury Theological Seminary.
- Cederberg, Irka. 2004. Romerna i ett förändrat Europa. *Världspolitikens Dagsfrågor*. 2004:11, pp 1-32.
- Dimetri, Sidja & Dimetri-Friberg. 2004. Svenska romer/zigenare. Stockholm: Författares Bokmaskin.
- Glick Schiller, Nina & Caglar, Ayse & Guldbrandsen, Thaddeus C. 2006. Beyond the ethnic lens: Locality, globality, and born-again incorporation. *American Ethnologist* 33(4):612-633
- Marti, Gerardo. 2008. Fluid Ethnicity and Ethnic Transcendence in Multiracial Churches. *Journal for the Scientific Study of Religion* 47(1):11-16
- Montesino Parra, Norma. 2002. *Zigenarfrågan: Intervention och romantik*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet.
- Nyberg oskarsson, Gunilla. 2007: Fler än 340 församlingar bildade under tio år. I: Waern, Claes (red) *Pingströrelsen: Händelser och utveckling under 1900-talet 1*. (Förlagsort saknas): Libris Förlag.
- Stävare, Nils-Eije. 2007: Sociala insatser och medlemsframgångar. I: Waern, Claes (red) *Pingströrelsen: Händelser och utveckling under 1900-talet 1*. (Förlagsort saknas): Libris Förlag.
- Svenska kyrkan. 2013. *Inkludering och försoning – En rapport om romer och resande i svenska kyrkan 2013*.

Thurfjell, David. 2013. *Faith and revivalism in a Nordic Romani community : Pentecostalism amongst the Kaale Roma of Sweden and Finland*. London: I.B. Tauris.

Claesson, Nils-Erik. 2008. *Församlingens ledning för Malmö Pingstförsamling*. Hämtad 2013-08-20 från: <http://www.europaporten.com/dokument/ledning.pdf>

Ds 1997:49, *Romer i Sverige – tillsammans i förändring*. Hämtad 2013-08-20 från: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/19/37/5fd12a9c.pdf>

Europaporten. 2013. Hämtad 2013-08-20 från: <http://www.europaporten.com/Pingst/vision.php>

Europeiska kommissionen. 2012. *EU-kommissionen uppmanar medlemsländerna att genomföra sina nationella strategier för integrering av romer*. Hämtad 2013-08-20 från: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-499_sv.htm?locale=en#PR_metaPressRelease_bottom

Ju 2006:10, *Delegationen för romska frågor*. Hämtad 2013-08-20 från: http://arkiv.minoritet.se/romadelegationen/www.romadelegationen.se/dynamaster/file_archive/080924/e612faae3d65cd43d6fd96c67adf4cf7/Infofolder_svensk_080904.pdf

Romska berättelser. 2012. *Romer och religion*, Sveriges Radio, P1 2012-04-04. Hämtad 2013-03-25 från: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=416&artikel=5051322>

Skr. 2011/12:56, *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012-2032*. Hämtad 2013-08-20 från: <http://minoritet.prod3.imcms.net/2263>

SOU 2010:55, *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige*. Hämtad 2013-08-20 från: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/00/25/baf09ba7.pdf>

Söderman, Emma. 2008. *Romers situation i Malmö – En rapport om Malmös minoritetspolitik utifrån romernas perspektiv*. Malmö: Stadskontoret. Hämtad 2013-02-25 från: http://arkiv.minoritet.se/romadelegationen/www.romadelegationen.se/dynamaster/file_archive/081010/3aa13f282914e49f8fc90e0ba922d2bd/romers_situation_malmo.pdf

Södertörns högskola. 2013. Hämtad 2013-12-04 från:

https://webappo.web.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=sh_personal_profil_sv_967780